

STINTER OG SMAU

I «Grimstad Bys historie» fra 1927 skriver Halfdan Gundersen:

«Som man kan tænke, befandt gatevæsenet i Grimstads første tider sig paa et meget primitivt standpunkt. Stedet hadde jo anlagt sig selv, og husene laa hist og her om hverandre som i et alminnelig strandsted. Efterhvert samledes saa bebyggelsen langs de mellem husene liggende smale og krokede veier, som litt etter litt fikk et mere gatemessig præg. Paa dette uregelmessige grundlag utviklet saa byen sig, og da den jo ikke, som de fleste andre trøbyer, har vært undergitt iderens herjende, men regulerende indflydelse, saa ligger den den dag i dag med sine krokede og for størstedelen trange gater.»

Vi kan langt på vei si det samme om Grimstad av i dag; reguleringene er nok blitt mer omfattende, men i det store og hele er gatemonsteret som det opprinnelig må ha vært, om enn med litt mer fast dekke og grell skilting.

Går vi et par hundre år tilbake i tid, hadde Grimstad i beste fall tre trafikårer som med en viss sørlandsk romslighet kunne kalles gater, nemlig **Vestregate**, **Storgaten** og «Østregate» (dagens **Henrik Ibsens gate**). Det resterende veinettet besto av stier (tråkk) som med tiden utviklet seg til smau og, om de til og med ble utsyrt med trappetrinn: stinter. I 1816 ble Grimstad, med god hjelp fra Frolands Værk, kjøpstad, og etter hvert ble det mer planlegging og regulering. Byens første planlagte tverrgate, **Nygaten**, ble anlagt i 1866.

Et kjennetegn på stinter og smau, i tillegg til at de gjerne er både smale og krokete, er at de bare i liten grad har offisielle navn. Til gjengjeld har mange opp til flere folkelige betegnelser, noen av dem vil bli brukt i teksten videre. De offisielle navnene er gjengitt med **fet skrift**, de folkelige «i antførselstegn».

Nåtidens guidede rusletur gjennom stinter og smau starter vanligvis på det som i senere tid har fått det offisielle navnet **Terje Vigens brygge** **1** og gjennom smauet opp til **Smith Petersens gate**. Tvers over gaten, og til høyre for neste smau ligger «Lauras hus» **2**, trolig det eldste ikke-kirkelige bygget i byen. Vi vet det sto der i 1606, men det kan være eldre enn det også.

Tvers over gaten til neste smug som tar oss til **Storgaten**, inn i **Nedre Tverrstrødet** og så hardt til høyre rundt hjørnet på Matroshuset inn i «Matrosgangen» **3**, muligens byens trangeste offentlige vei. På venstre hånd ligger nå Reimanngården **4** på sin nye tomt (dette var Henrik Ibsens første oppholdssted i Grimstad i 1844-47) og Haldørsens hus og stall **5**. Haldørsen drev vognmannstjeneste med hest herfra helt opp på 1960-tallet.

Ve gjennom til **Øvre Tverrstrødet** svinger vi til venstre rundt stallen og videre opp til høyre i **Lilleroe** **6**. Denne gaten, med sitt etter hvert offisielle navn av noe obskur opprinnelse, leder oss forbi en av byens best kjente stinter **7**, fra **Lilleroe** ned til **Storgaten**, før den ender i **Nygaten**. Vi tar til venstre opp til **Vestregate** og følger denne oppover mot «Oline Bruns bakke» **8** (den lille bakken som starter der hvor **Markveien** tar av til venstre). **Markveien** har visstnok sitt navn fra den tiden den ledet opp mot utmarken på jordene ovenfor. I dag er det kanskje vanskelig å forestille seg dette som jordbruksland. På venstre side dukker etter hvert Bangs murgård opp. Bygget har innehold så mangt, blant annet et barnehjem (waserhus) og en prestebolig, før det etter hvert ble først teknisk fagskole og nå kulturskole.

Tvers overfor Bangs murgård tar «Kaptein Mikalsens vei» **9** av, opp stinta og gjennom smauet over til **Vestregate**, hvor vi svinger nedover et stykke, og dreier hardt til venstre opp på **Knibeheia** **10**. Rett frem mellom husene kommer vi til stinta **11** ned mot **Storgaten** via bakgården til Grimstad Adressetidende.

Like over gaten på høyre hånd finnes byens mangeårige midlertidige bibliotek **12** i den gamle teglstensgården hvor Knut Hamsun både finansierte kjøpet av Nørholm i 1918, og fikk sin dom i 1948. Vi følger **Storgaten** noen meter nedover før vi krysser den gjestfrie heldøgnsparkeeringen og går gjennom et nytt smau til **Juskestrødet** **13** **14** (oppkalt etter Ellen Juske, en fordums jysk beboer i gaten). Her er det flere mulige veier, men uansett ender vi i **Kirkegaten** og følger den langs kanten av byens torv **15**, og tidligere hestetorv, til smia i «Kirkebakken» **17**. I disse kvartalene er det mye gammel og vel bevart sørlandsk arkitektur **16** som det er vel verd å bruke litt tid på å studere.

Ved smia, som trolig også er blant byens eldre bygninger, går stinta opp til høyre til Kirkeheia (tidligere Dransevigheien) og den store trekirken **19** på toppen. Resten av Kirkeheia **18** er et vakker parkanlegg med en glimrende utsikt over byen og skjærgården. Her finnes også en svært tidlig kristen grav (som er flyttet hit fra hovedgsetet Bringsværd litt lengre inn i kommunen).

Ned Kirkeheias vestside, over både **Arendalsveien** og **Voss gate** til **Binabbgaten**, som i hvert fall blant godt voksne Grimstadfolk går under navnet «Glassgata». Et lite stykke oppe i gata har man to valg: man kan ta til høyre gjennom den bratte stinta ned til **Bioddgaten**, eller man kan svinge opp til venstre på toppen via nok en stinte til **Batteriveien**.

Den siste byr på mer fin utsikt, nå innover **Hasseldalen**, som en gang var det toneangivende blant områdets mange skipsverft, og Vikkilen, hvor til sammen rundt tyve verft gjennom årene lå side om side. Så følger man **Batteriveien** ned og ut mot sjøkanten ved det gamle kanonbatteriet **20** der «bataljen på Grimstad havn» ble avgjort i 1811. Denne veien kan man følge videre rundt til den nummer ut i **Bioddgaten** **21**, og så følge denne tilbake mot sentrum.

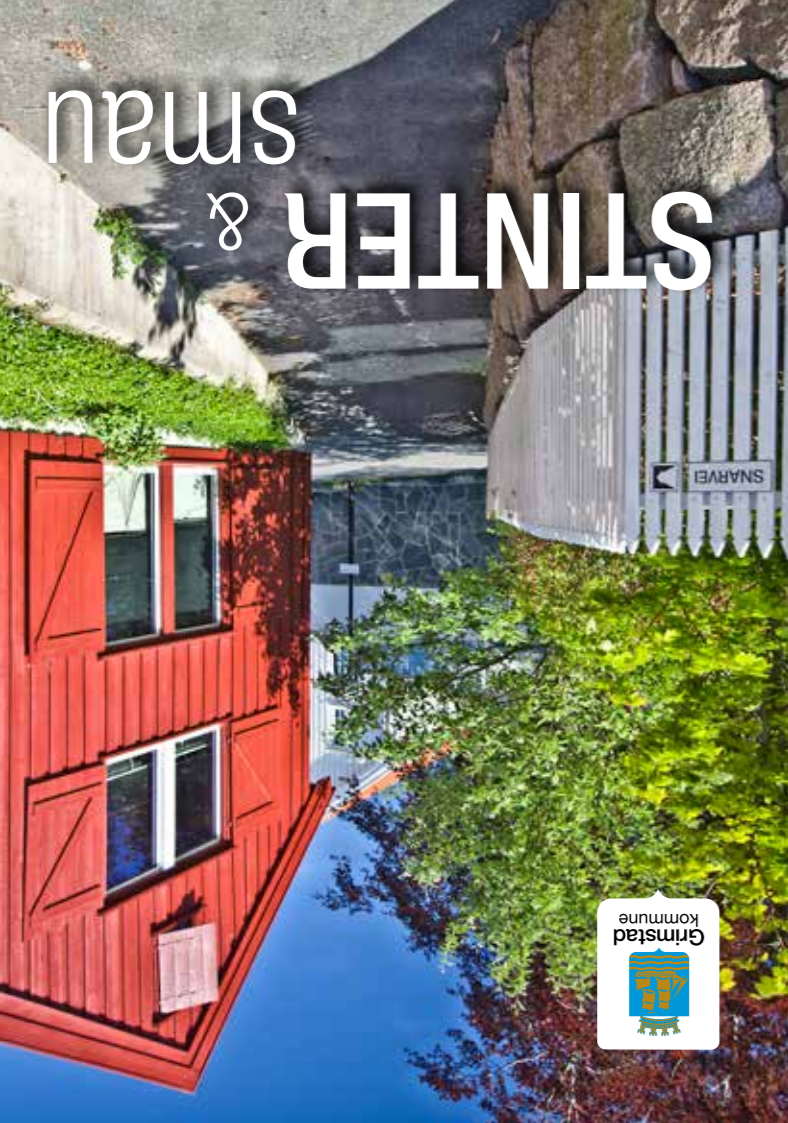
Der **Bioddgaten** ender, krysses igjen **Voss gate** og innimellom husene på høyre hånd finner man nok ei stinte, tvers overfor Dampskipsbrygga, opp til «Bings torv» og **Arendalsveien** **22**. Noen meter ned til venstre, og man kan gå den fine granitstinta **23** ned til **Henrik Ibsens gate** (tidligere «Østregate») med Ibsenhuset **24** på høyre hånd. Har man nå fått nok av stinter og smau, er det bare et lite stykke langs «Bryggegaten» og **Smith Petersens gate** tilbake til utgangspunktet.

Har man derimot krefter og interesse igjen, kan man gå opp til Ibsenhuset, svinge til venstre inn i **Løkkestrødet**, og følge dette tvers over **Wenzells plass** og til **Skolegaten**. Så krysser man over til «Apotekersmuget» **25** (tidligere «Midten») og tar til venstre ned **Storgaten** til **Victoratorvet** **26** eller «Bletorvet» som det har vært kjent som gjennom noen generasjoner. Diagonalt over torvet finner man det siste smauet ned til **Smith Petersens gate**, og da ligger **Terje Vigens brygge** skrått til venstre på andre siden av gaten.

Det er fullt mulig å gå denne turen på godt under en time, men vanligvis, om man rusler i passe tempo, tar den minst to.

God tur!

STINTER & smau

Starten på Terje Vigens brygge

Lauras hus fra 1606

Knibeheia

Ned mot Storgaten

Grimstad kirke

Vikkilen fra Batteriet

Matrosgangen

Reimanngården

Biblioteket på Knut Hamsuns plass

Juskestredet mot Torvet

Ned mot Bioddgaten

Opp mot Bings Torv og Arendalsveien

Haldorsens stall

Juskestredet

Lillerore

Stinta mellom Lillerore og Storgaten

Torvet 2017

Torvet 1917

Granittstinta 2017

Granittstinta 1917

Oline Bruns bakke 2017

Kaptein Mikalsens vei

To hus tett i tett

Kirkebakken

Ibsenhuset 2017

Ibsenhuset 1917

Oline Bruns bakke 1917

Kirkeheia

Apotekergården

Victoratorget

STINTER & smau

Har du lyst til å gå denne turen med guide?

Kontakt Grimstad turistkontor for mer informasjon og booking.

Tlf.: 37 25 01 68

E-post: turistkontoret@grimstad.kommune.no

www.visitgrimstad.com